

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента Лозової Оксани Василівни
на дисертаційну роботу Безрука Дениса Ігоровича
на тему «Удосконалення бізнес-процесів підприємства в умовах
діджиталізації економіки» подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі
знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертації. Динамічний розвиток ринків, технологій та постійна зміна вподобань споживачів змушує вітчизняних компаній підвищувати продуктивність та оптимізувати використання наявних ресурсів. Всі ці зміни можливо реалізовувати в компанії лише за допомогою удосконалення бізнес-процесів, які функціонують для максимального задоволення клієнтів та отримання прибутку. В свою чергу, постійне вдосконалення сприяє впровадженню нових ідей та технологій, що може призвести до створення нових продуктів або послуг. Постійний аналіз та вдосконалення бізнес-процесів допомагає вітчизняним компаніям виявляти та мінімізувати ризики, що можуть виникнути у майбутньому. Іншими словами, компанії, які постійно вдосконалюють свої процеси, можуть швидше реагувати на ринкові можливості та загрози, що дає їм перевагу над конкурентами.

Отже, постійне вдосконалення бізнес-процесів є основою для довгострокового успіху та стійкого розвитку компанії, що дозволяє не лише зберігати актуальність на ринку, але й активно впливати на його розвиток.

Один з найефективніших способів удосконалення бізнес-процесів є їх діджиталізація. Україна ще з 2000-х років взяла курс на діджиталізацію економіки та цей процес був повільним й вимагав додаткових ресурсів, який на той час країна не мала. Та 15 липня 2021 року був прийнятий Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», який спрямований на створення сприятливих умов для розвитку цифрових технологій та інновацій в національній економіці. Тобто, Україна остаточно взяла курс на діджиталізацію економіки, що сприяє залученню інвестицій у цифрову інфраструктуру та інноваційні проекти, що може значно підвищити економічний потенціал країни. Нематиме аналогів у світі й запровадження режиму «Дія City», що створила сприятливі умови для ІТ-компаній, що допомагає Україні стати більш конкурентоспроможною на глобальному ринку технологій.

У 2022 році, з початком повномасштабної війни, українська економіка не лише не зупинила реалізацію національних проектів з діджиталізації економіки, а навпаки, оше посилила їх. Так, були створені проекти «Дія», «Е-ворог», відшкодування майна, оналайн реєстрація народження, шлюбу і т.д. Всі ці державні

послуги призвели до створення нових клієнтських запитів до вітчизняних компаній, які змушені активно діджиталізувати свої бізнес-процеси для більшого задоволення своїх клієнтів.

Так, цифрові технології дозволяють автоматизувати рутинні завдання, що знижує витрати на персонал та мінімізує людські помилки, а використання великих даних (Big Data) та аналітичних інструментів допомагає компаніям приймати обґрунтовані рішення на основі реальних даних. Крім того, цифрові інструменти дозволяють швидко адаптуватися до змін на ринку та впроваджувати нові бізнес-моделі. І найголовніше, діджиталізація дозволяє створювати персоналізовані пропозиції та забезпечувати безперервну підтримку клієнтів через різні канали комунікації. Всі зазначені переваги роблять діджиталізацію ключовим елементом для сучасних компаній, які прагнуть досягти успіху в умовах швидко змінюваного ринку.

Виходячи з усіх вище відмічених аргументів вважаю, що дисертаційна робота Безрука Д.І. є важливим кроком в науковому обґрунтуванні теоретичних засад удосконалення бізнес-процесів підприємства в умовах діджиталізації економіки та розробці практичних рекомендацій щодо його реалізації. Відтак, робота є актуальною, має суттєве наукове значення та вирішує поставлені завдання.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Ознайомлення зі змістовим наповненням дисертації та публікаціями автора дозволяє зробити висновок про те, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Всі поставлені завдання відповідають поставленій мети дисертаційної роботи, й взаємоузгоджені між висновками. У роботі глибоко та критично проаналізовано фундаментальні наукові праці з удосконалення бізнес-процесів шляхом їх оцифрування та діджиталізації; вітчизняне та зарубіжне законодавства, влучно застосовано класичні положення щодо розкриття сутності й характеристики, класифікації бізнес-процесів; використано широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватно підібрано та проаналізовано значний масив офіційного статистичного матеріалу щодо діджиталізації економіки України; розвитку бізнес-процесів ТОВ «Епіцентр К»; проаналізовано та надано оцінку бізнес-процесів ТОВ «Епіцентр К»; успішно апробовано теоретико-прикладні розробки на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, їх дискусійним обговоренням за результатами виступів, а також впровадженням у діяльність ТОВ «Епіцентр К», органів управління та місцевого самоврядування.

Одержані результати дисертаційної роботи характеризуються науковою новизною, придатні для подальшого удосконалення існуючих і розроблення нових

теоретико-методичних положень й прикладних аспектів вирішення питань удосконалення бізнес-процесів підприємства в умовах діджиталізації економіки.

Структура та зміст основних положень дисетаційної роботи.

Дисертаційна робота Безрука Д.І. за структурою складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 258 сторінок (11,45 авт. арк.). Дисертація містить 30 таблиць, з яких 5 займає 1 повну сторінку; 48 рисунки, з яких 2 займають 2 повні сторінки; список використаних джерел із 188 найменувань – на 24 сторінках; 21 додатках – на 33 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 188 сторінку (8,38 авт. арк.) друкованого тексту.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади діджиталізації бізнес-процесів підприємства» (с. 22-78) уточнено сутність та економічний зміст дефініцій «цифрова економіка», «бізнес-процес», «бізнес-процес в умовах діджиталізації» виокремлено та узагальнено характерні риси та атрибути бізнес-процесу підприємства, запропоновані критерії для визначення власника бізнес-процесу, визначено особливості бізнес-процесів цифрових підприємств: автоматизація процесів, застосування аналітики, розподілені команди, постійна інновація та контент-орієнтований підхід.

У межах другого розділу «Діагностика ефективності бізнес-процесів підприємства в умовах діджиталізації економіки» (с. 79-130) проаналізовано конкурентне зовнішнє середовище ТОВ «Епіцентр К», визначено стан ритейлу та торгівельної сфери, в якому функціонує товариство, проаналізовано внутрішнє середовище ТОВ «Епіцентр К», здійснено оцінку його бізнес-процесів, надана оцінка ефективності бізнес-процесів ТОВ «Епіцентр К» у контексті діджиталізації.

У третьому розділі «Організаційно-методичні засади удосконалення бізнес-процесів ТОВ «Епіцентр К» (с. 131-182) розвинуто концептуальні засади формування комплексного підходу до удосконалення бізнес-процесів ТОВ «Епіцентр К», запропоновано методичний підхід до оцінки цифрової зрілості бізнес-процесів ТОВ «Епіцентр К», розроблено діджитал-підхід до удосконалення корпоративної системи навчання персоналу досліджуваного товариства.

В межах усіх розділів і підрозділів дисертації простежується логічно послідовне та обґрунтоване виконання поставленого теоретико-практичного завдання, що орієнтоване на дослідження теоретичних основ і розроблення методичних підходів до удосконалення бізнес-процесів підприємства в умовах діджиталізації економіки України.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що дисертація є завершеною науково-дослідною роботою із логічно зв'язною, цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторським стилем викладення матеріалу.

Наукова новизна результатів дослідження. Ознайомлення зі змістом дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформульованих автором положеннях дисертаційної роботи, серед яких найбільший науковий інтерес становлять:

концептуальні засади формування комплексного підходу ключових бізнес-процесів підприємства, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на виділенні трьох компонентів: формування «Тривимірного простору удосконалення», розробка «Дорожньої навігаційної карти», виокремлення «Принципів удосконалення бізнес-процесів» (п.р. 3.1., табл. 3.1.-3.3., рис. 3.1., 3.2., с.131-151 рукопису). Даний підхід дозволить здійснювати удосконалення бізнес-процесів у логічно прописаній програмі, а сам процес набуває таких якостей, як цілеспрямованість, інтегрованість та збалансованість й може стати інтегральною частиною загальної довгострокової стратегії розвитку компанії;

методичний підхід до оцінки цифрової зрілості бізнес-процесів підприємства, що, на відміну від існуючих, дозволяє визначити ступінь готовності конкретного процесу у динамічному стані за рахунок розрахунку комплексного інтегрованого індексу, який містить оцінку рівня діджиталізації економіки (сприятливе \ несприятливе зовнішнє середовище), ресурсно-фінансовий потенціал компанії (внутрішнє середовище) та стан конкретного бізнес-процесу. Даний підхід дозволяє розрахувати інтегральний індекс цифрової зрілості, який вказує на готовність процесу до подальшого оцифрування (п.р. 3.2., табл. 3.4.-3.6., рис. 3.4.-3.8., с. 152-168 рукопису);

методичний концепт діджитал-підходу до удосконалення корпоративної системи навчання персоналу підприємства у контексті удосконалення бізнес-процесів за умов діджиталізації економіки, в основу якого покладено еволюційний ланцюг: діджиталізації – діджиталізації - діджитал-трансформації. Даному підходу сприятиме використання трьох стратегій навчання - upskilling, cross-skilling та reskilling, оскільки вони дозволяють розвивати персонал, адаптувати до нових викликів та можливостей, одночасно підвищуючи конкурентоспроможність компанії (п.р. 3.3., табл. 3.7.-3.8., рис. 3.9., 168-180 рукопису).

Практичне значення результатів дослідження. Основні положення, викладені автором, доведені до рівня методичних розробок та прикладних рекомендацій, запровадження яких допоможе забезпечити дієвість удосконалення бізнес-процесів підприємства в умовах діджиталізації. До результатів, що мають найвагомніше практичне значення, належать такі: рекомендації щодо формування комплексного підходу до удосконалення бізнес-процесів ТОВ «Епіцентр К»; запропоновано авторський методичний підхід до оцінки цифрової зрілості бізнес-

процесів ТОВ «Епіцентр К»; розроблено діджитал-підхід до удосконалення корпоративної системи навчання персоналу ТОВ «Епіцентр К».

Пропозиції та ключові положення дисертаційної роботи апробовані й прийняті до впровадження в діяльності ТОВ «Епіцентр К» довідка № 4308 від 05.08.2024 р., розглянуті та схвалені Департаментом інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської обласної військової адміністрації довідка № 350/1/0118 від 23.07.2024 р. та впровадженні в освітній процес Полтавського університету економіки і торгівлі кафедрою економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем для викладання дисципліни «Моделювання бізнес-процесів» на темах «Процесний підхід до управління підприємством» та «Опис бізнес-процесів», довідка № 45-15/91 від 05.07.2024 р. та кафедрою управління персоналом, економіки праці та економічної теорії для викладання дисципліни «Діджитал-технології в HR-менеджменті» на тему «Діджитал бізнес-моделі підприємства (організації)», довідка № 45-15/92 від 05.07.2024 р.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих автором працях. Теоретико-прикладні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, що містять визначені елементи наукової новизни, повною мірою знайшли відображення у 16 наукових працях, а саме: 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України. Ці п'ять публікацій відповідають п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та зараховуються як п'ять наукових публікацій. Окрім того результати наукового дослідження Безрука Дениса Ігоровича пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях, за результатами яких опубліковано 11 тез доповідей і матеріалів конференцій. В опублікованих працях здобувачки повністю відображені сутність і зміст отриманих результатів дослідження та їхня наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях. З огляду на це апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Щодо зауважень та положень дискусійного характеру, то можна вказати на таке:

1. У Розділі 3, п.п. 3.2. автор пропонує, як найбільш нагальний оцифрувати бізнес-процес «управління персоналом». Враховуючи, що ТОВ «Епіцентр К» є одним з найбільших роботодавців, у галузі ритейлу, то як і всі вітчизняні компанії відчуває кадровий «голод» і плінність кадрів. Відповідно зі

складених обставин, чи зможуть нові працівники, які буде наймати товариство швидко оволодівати діджитал-технологіями впровадженими у бізнес-процес «управління персоналом»?

Однак, вище зазначене зауваження носить дискусійний характер та не впливає на загальну позитивну оцінку кваліфікаційної роботи Безрука Дениса Ігоровича.

8. Відповідність роботи встановленим вимогам до дисертації, що подаються на здобуття ступення доктора філософії. Дисертація Безрука Д.І. є завершеною науково-дослідною роботою, що виконана самостійно автором на високому науково-теоретичному рівні. Дисертація написана українською мовою та оформлена відповідно до положень, норм і правил до дисертацій, що подаються на здобуття ступеня доктора філософії.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертація Безрука Дениса Ігоровича «Удосконалення бізнес-процесів підприємства в умовах діджиталізації економіки» виконана на високому науково-теоретичному рівні, а одержані автором в процесі дослідження результати характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну цінність. У дослідженні вирішено науково-практичне завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні і розробці методичних підходів до удосконалення бізнес-процесів підприємств в мовах діджиталізації економіки України. Дисертаційна робота Безрука Д.І. за своїм змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінетів Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Враховуючи відсутності суттєвих зауважень дисертаційна робота Безрука Д.І. може бути рекомендований для присудження ступеню доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Полтавського університету економіки і
торгівлі

О.В. Лозова

О.В. Лозова
ЗАВІРЯЮ
Завіряючий відділ ПУЕТ
І.О. Качник